

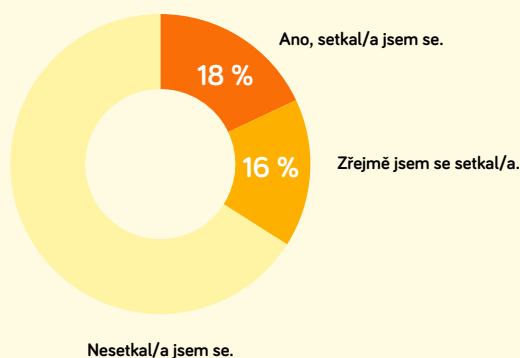
ZÁKON O OCHRANĚ OZNAMOVATELŮ (WHISTLEBLOWING)

Podklad k vládnímu návrhu zákona o ochraně oznamovatelů ([ST 352](#) a [ST 353](#)), který transponuje [evropskou směrnici o ochraně oznamovatelů](#) (transpoziční lhůta 17. prosince 2021).

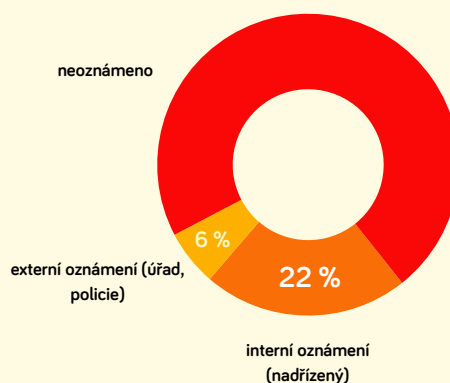
PROČ BYCHOM SE MĚLI ZABÝVAT OCHRANOU OZNAMOVATELŮ?

Třetina Čechů se v práci setkala s neetickým či nezákonným jednáním, ale jen čtvrtina z nich věc nahlásila někomu relevantnímu. Ochrana oznamovatelů se vyplácí i firmám, odhalí **2x více podvodů než interní audit** a šetří tak peníze.¹

Kolik Čechů se v práci přímo setkala s neetickým či nezákonným jednáním?²

Jak řešili situaci zaměstnanci, kteří se přímo setkali s neetickým nebo nezákonným jednáním?³

CO PŘINÁŠÍ ZÁKON O OCHRANĚ OZNAMOVATELŮ ([ST 352](#) A [ST 353](#))?

Zřízení bezpečných oznamovacích systémů

- Orgány státu i samospráv nad 10 000 obyvatel a firmy nad 50 zaměstnanců určí příslušnou osobu, která bude oznámení přijímat (interní oznamovací kanál). Oznámení bude za stejných podmínek přijímat také Ministerstvo spravedlnosti (externí oznamovací kanál).
- Oznámení bude důvěrné, zabezpečené a příslušná osoba ho musí posoudit, prošetřit a případně navrhnout nápravná opatření.

Zákaz odvetných opatření

- Oznamovatele nelze pro jeho oznámení vyhodit z práce, snížit mu mzdu ani ho jinak poškodit.
- Pokud se tak přesto stane, oznamovatel se může u soudu domáhat předběžného opatření a svědčí mu i obrácené důkazní břemeno.

Proč Češi neohlásili nezákonné a neetické jednání?

24 %

Se bálo o svou práci.

34 %

Si myslí, že by to nic nezměnilo.

¹ PWC, Economic crime: people, culture and controls

^{2,3} Behavior, [výzkum Whistleblowing pro spolek Oživení](#)

NEDOSTATKY PŘEDLOŽENÉHO ZÁKONA

Vysoké administrativní náklady a odrazování oznamovatelů

Aktuální návrh zákona v definici oznámení nepočítá s přestupky, ale pouze s trestnými činy a konkrétně vyjmenovanými oblastmi práva. Z věcné působnosti vypadne například dodržování zákoníku práce, drobné krádeže, střet zájmů či pravidla politických kampaní.

Oznamovatelé i příslušné osoby budou muset složitě posuzovat hranici mezi trestným činem a přestupkem. To je typicky náročná právní otázka, jejíž posouzení právní řád v žádném jiném případě po soukromých osobách nevyžaduje.

Negativní důsledky budou dvoji:

1. „Chilling efekt“ pro oznamovatele, kteří nebudou mít jistotu, že bude dané oznámení chráněno zákonem a raději neoznámí nic.
2. Vysoké nároky na právní posouzení oznámení příslušnou osobou povede k outsourcingu celé agendy na právní kanceláře.

Snížení standardu ochrany oznamovatelů a ztráta závažných oznámení

Aktuální návrh zákona počítá s povinností identifikace oznamovatele (jméno, datum narození, případně jiný způsob přesné identifikace). Nepodepsaná oznámení nebudou pod ochranou zákona a většinou se jimi nebude nikdo zabývat, protože k tomu nebude povinnost.

Již dnes státní orgány anonymní oznámení přijímají. Kromě orgánů činných v trestním řízení s nimi počítá i nařízení vlády č. 145/2015 Sb. upravující oznamování na ministerstvech. Ve státní správě tak dojde ke snížení reálné ochrany oznamovatelů.

Nepodepsaná oznámení představují 58 % všech oznámení podle studie z roku 2019.⁴ Bez uvedení jména se přitom nahlašují spíše závažnější protiprávní jednání, kde oznamovatelé potřebují faktickou ochranu anonymity. O většinu těchto oznámení přijdeme. Oznamovat se budou spíše bagatelní jednání, která se oznamovatelé nebudou bát nahlásit pod svým jménem.

Návrh jde proti doporučení protikorupční Rady vlády i předchozí verzi zákona

Aktuální návrh ministra Blažka je horší, než verze předložená ministryní Benešovou v minulém volebním období. Tehdejší návrh výše uvedenými závažnými nedostatky netrpěl. I proto je návrh zákona od počátku legislativního procesu předmětem kritiky protikorupčních organizací i Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí. Vláda však svůj vlastní poradní orgán ignorovala a schválila zákon, který bude v praxi k ničemu.

7 miliard Kč ročně může Česko díky oznamovatelům ušetřit jen v oblasti veřejných zakázek.⁵

CO NAVRHUJEME

1. Rozšířit věcnou působnost návrhu zákona o ochraně oznamovatelů o veškeré přestupky.
2. Zavést povinnost přijímat a prošetřovat nepodepsaná oznámení.

⁴ Whistleblowing report 2019 (University of Applied Sciences HTW Chur)

⁵ European Commission, Estimating the Economic Benefits of Whistleblower Protection in Public Procurement, Final report

